

**До членовете на научното жури, определено със
Заповед № 1367 от 02.05.2025 г. на Заместник –
ректора по НИД на Университета за национално и
световно стопанство**

С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Росен Карадимов, преподавател по право на интелектуалната собственост в Юридическия факултет на Софийския Университет „Св. Климент Охридски“, върху представения за публична защита дисертационен труд на Албена Петрова Добрева, Юридически факултет, Катедра „Частноправни науки“ на УНСС на тема „Авторскоправна закрила на базите данни“ за присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР“ в научно направление 3.6. „Право“ (научна специалност „Право на интелектуална собственост“)

Уважаеми членове на научното жури,

Във връзка със Заповед № 1367 от 02.05.2025 г. на Заместник – ректора по НИД на УНСС за определяне на състав на научното жури, откриване на процедура за защита на дисертационен труд и за определяне дата на публична защита, представям на вниманието Ви становището си като външен член на научното жури за публична защита на дисертационния труд “Авторскоправна закрила на базите данни” на Албена Петрова Добрева – докторант в редовна форма на обучение в катедра „Частноправни науки” в Юридическия факултет на УНСС по научна специалност „Право на интелектуална собственост”, професионално направление 3.6 Право, с научен ръководител проф. д.ю.н. Живко Драганов.

1. Данни за кандидата

Албена Добрева завършва право през 1993 г. в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, а понастоящем е вписна в Софийската адвокатска колегия и притежава значителен практически опит, упражнявайки от самото начало на професионалния си път адвокатската професия.

Зачислена е със Заповед № 1177/21.04.2021 г. на Ректора на УНСС за докторант в редовна форма на обучение в професионално направление 3.6. Право, научна специалност „Право на интелектуална собственост”, в катедра „Частноправни науки” в Юридическия факултет на УНСС. По време на обучението си в докторската програма Албена Добрева успешно е положила предвидените в индивидуалния и учебен план изпити и е атестирана с положителна атестация. Участвала е в няколко престижни научни конференции, сред които “30 години ЮФ на УНСС - приемник на вековна традиция в развитието на правната наука и практика”, Седмата, Осмата и Деветата международна научна конференция LIMEN - Leadership, Innovation, Management and Economics: Integrated Politics of Research, през 2021, 2022 и 2023 година в

Грац, Австрия и в Будапеща, Унгария, както и в Десетата международна научна конференция ERAZ 2024: Knowledge based sustainable development в University Institute of Lisbon в Португалия, на която УНСС е институционален партньор. Тя има пет публикации, свързани с темата на дисертационния ѝ труд. Те са публикувани в сборниците от конференциите с научно рецензиране и в базата данни CEEOL и др., а статията в изданието *Facta Universitatis, Series: Law and Politics* на Университета в гр. Ниш, Република Сърбия, е индексирана в престижни бази данни като ERIH+, EBSCO, HeinOnline, Sherpa Romeo и др. Това е достоверна оценка за тяхната актуалност и научна стойност. Албена Добрева е отчислена с право на защита, считано от 01.04.2025 г. след вътрешна защита в първичното звено.

Представените от докторанта документи удостоверяват, че Албена Добрева е изпълнила минималните национални изисквания по чл. 26 ЗРАСРБ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, като е събрала 100 от кредита, които надвишават минимално изискваните 80. Авторефератът вярно отразява научните и научно-приложните приноси в дисертацията. Приложена е и декларация за оригиналност.

2. Обща оценка на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в обем от 246 стандартни страници, включително използваната литература, която се състои от общо 124 източника, съответно на български език, руски, английски, френски, немски и нидерландски езици. Съдържа заглавна страница, съдържание, увод, изложение, заключение и библиография. Изложението е структурирано в три глави, с обособени и озаглавени раздели и параграфи с римски и арабски цифри. Те следват в логична последователност и приемственост, подчертавайки приложената от автора систематична и методичната подредба. Бележките под линия, значителни на брой - 883, впечатляват със старанието и стремеж към задълбоченост, пълнота и прецизност. Актуалността на темата е предпоставена от нарастващото значение на базите данни в съвременната икономика, поради което те се явяват обект на интелектуална собственост както в правото на Европейския съюз, така и в правото на държавите - членки. Дисертационният труд е първото монографично изследване на правната закрила на базите данни и запълва една празнина в нашата литература, обуславяйки научната му новост. Работата показва интердисциплинарни познания, като докторантът е приложил и инженерните си познания по компютърни технологии за всестраниното изясняване на темата.

В увода са представени предметът, целите и задачите на дисертационния труд, международноправната уредба на базите данни като сравнително нов обект на правна закрила в авторското право и продължаващите усилия за нейното усъвършенстване.

В Глава първа “ВЪЗНИКВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ПРАВНАТА ЗАКРИЛА НА БАЗИТЕ ДАННИ. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА”, е изследван генезисът на базите данни като икономически и технически феномен от древността до днес, с цел да се изведат предпоставките за възникването на правната им закрила. Прегледът на правната закрила позволява да се разберат причините, поради които базите данни се закрилят от авторското право като сборни произведения. Еманципирането им до нов обект на правна закрила е разкрито чрез изясняването на тяхната техническа природа, позволяваща им да вместят

неограничено количество данни от различни предметни области. Историческият и сравнително-правен анализ на възникването и развитието на правната закрила на базите данни разкриват различния подход на континенталната и англосаксонската правни традиции към правата на интелектуална собственост върху компилациите или колекциите от данни с различен акцент върху оригиналността, творчеството и инвестициите. Дисертантът е съумял да покаже динамиката на тези две класически традиции чрез детайлен анализ на съдебната практика, която оказва съществено въздействие върху приемането на Директива 96/9/ЕО за правна закрила на базите данни. Става дума за решенията по делата *Le Monde v. Microfor* на Касационния съд на Франция, *Van Dale v. Romme* на Върховния съд на Холандия и *Feist Publications, Inc.* на Върховния съд на САЩ. Изяснена е доктрината “sweat of the brow”, която изиграва важна роля в траекторията на закрилата на базите данни и е илюстрирано нейното прилагане в подбрани за целта казуси. Чрез проследяване на процеса на приемане на Директива 96/9/ЕО за правна закрила на базите данни се изяснява как и защо се достига до идеята за двустепенен режим на закрила на базите данни в правото на ЕС, намерило отражение в структурата, предмета и целите на Директивата, транспонирана в държавите членки и оказала въздействие и извън тях.

Първият раздел във втора глава - “АВТОРСКОПРАВНА ЗАКРИЛА”, е посветен на легалната дефиниция на термина “база данни” по смисъла на Директива 96/9 за правна закрила на базите данни. Направен е всеобхватен анализ на всички основополагащи нейни характеристики, а именно: сборник от самостоятелни произведения, данни или други материали, подредбата им по систематичен или методичен начин и индивидуалната им достъпност по електронен или друг път. Установено е водещото значение на функционалния критерий за дефиниране на термина база данни. Изводът, че всички концептуални характеристики са взаимосвързани по начин, че всяка една предполага другата и заедно са *conditio sine qua non* за дефинирането на базата данни като закрилян обект, е обоснован с доктрината и с примери от съдебната практика на СЕС. В Раздел II “Обхват на авторскоправната закрила” се изяснява значението на оригиналността в подбора или подреждане на съдържанието на базата данни като единствен меродавен критерий за авторскоправна закрила. Изяснени са въпросите за авторството, за изключителните права на автора и ограниченията в тях, актуалните изменения, произтичащи от Директива (ЕС) 2019/790 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 г. относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар и за изменение на директиви 96/9/ЕО и 2001/29/ЕО. Базите данни в българското авторско право са в центъра на вниманието в Раздел III. Подчертано е, че още с приемането си от 36-то Народно събрание на 29.06.1993 г., ЗАПСП посочва базите данни като обект на авторско право и е изяснено значението на систематичното им място в чл. 3, ал.2, т.3 от закона. По - нататък в изложението са анализирани отклоненията от общия режим на закрила на литературните произведения, обусловени от естество на базата данни, във връзката им със закриляното благо. Чрез съдържателната връзка на три свързани разпоредби от ЗАПСП (чл. 3, ал.2, т.3, чл. 11 и §2, т.13 от ДР), разкрита при систематичното им тълкуване, се откриват специфичните белези на разглеждания обект на авторскоправна закрила и предпоставката за възникването и. Задълбочено и последователно са изяснени въпросите за обхвата на закрилата, възникването на субективното авторско право, носителя на авторското право, случаите на съавторство, особеностите, когато базите данни се създават в рамките на трудовото или

служебното правоотношение, свободното използване на базите данни, началото на срока и времетраенето на авторското право, наследяването на авторското право, действието по отношение на лицата. Съдържанието на авторското право върху базите данни като съвкупност от отделни правомощия е разкрито чрез сравнителен анализ както на приликите, така и на откликите с другите обекти на авторско право, с което е постигнато по-всестранното им изясняване и е демонстрирано добро познаване на материята на авторското право в цялост. Анализирани са някои неудачи на позитивната уредба, особено при транспонирането на отделни разпоредби, като е посочен чл. 26з, ал.4, т.1 и т.3 от ЗАПСП. Напълно може да се подкрепи изводът, че в съдържателно и формално отношение, с малки изключения, разпоредбите на Директива 96/9 са транспонирани в българското законодателство точно. Накрая в точка трета от този раздел е направено предложение *de lege ferenda*, като е предложена нова редакция на чл. 14 от ЗАПСП. Целта е да се преодолее различното в позитивната уредба уреждане на носителя на авторското право, когато то възниква при трудовото и служебно правоотношение. Това предложение е добре теоретически обосновано и оправдано от практическа гледна точка. Анализът на практиката на Съда на ЕС е изведена в отделен, четвърти раздел, симетрично на подхода в следващата трета глава. Докторантът е обосновал предпочитанието си към този подход с необходимост от кратко представяне на обуславящите казуса факти и заключенията на генералните адвокати, възможността за ретроспективен поглед върху практиката на Съда на ЕС успоредно с анализ на правната доктрина и съдебната практика и задачата да изрази собственото си отношение по тях.

В трета глава “ЗАКРИЛА С ОСОБЕНОТО *SUI GENERIS* ПРАВО” дисертантът обосновава тезата, че *sui generis* правото за закрила на производителя на бази данни е особено право на интелектуална собственост. Изхождайки от общотеоретичната употреба на термина *sui generis*, в първи раздел дисертантът извежда специфичните признаци на това право, проявяващи се в обхвата на закрилата, носителя на правото, критериите за закрила и нейното съдържание. Същевременно анализът на съвкупността от юридически признаци на *sui generis* правото му дават възможност да обобщи, защо то принадлежи към правата на интелектуална собственост, с присъщите им изключителност и принципи: защита на имуществени интереси; отграничаване на имуществените права според възможните способи на използване на обекта; срочност на правото; установяване на изключения от правото, изчерпване на правото, баланс на интересите. В Раздел II се изследва обхват на закрилата с особеното *sui generis* право. Разгледани са въпросите за критериите за закрила на инвестицията, носителя на правото в лицето на производителя на базата данни, законния ползвател на базата данни, извличането и повторното използване като възможни по естеството си действия върху база данни, срокът на закрилата, като докторантът формулира оригинално предложение за решаването на проблема с подновяването на срока на закрила при съществено изменение в съдържанието на базата данни. Засегнати са най-актуалните изменения в приложното поле на Директива 96/9/ЕО за правна закрила на базите данни, произтичащи от Регламент (ЕС) 2023/2854 на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2023 година относно хармонизирани правила за справедлив достъп до данни и за тяхното използване и за изменение на Регламент (ЕС) 2017/2394 и Директива (ЕС) 2020/1828. Раздел III е озаглавен “Права на производителите на бази данни в българското право”. Следвайки систематичната му уредба в

ЗАПСП, точка първа съдържа пълен анализ на обхвата на правото на производителя на бази данни, като паралелно е давана оценка за съответствието на разпоредбите с Директива 97/9/ЕО и са правени съпоставки с уредбата в други държави членки, като Франция, Германия, Нидерландия, Швеция, Италия, Чехия, Унгария, Словакия, Полша, Португалия и държави извън ЕС. Умело са използвани частнонаучните методи - сравнително-правен, формално-юридически, тълкувателен. Докторантът е демонстрирал способност за критично мислене и оригинален поглед в обосновката на неиздържаните според него законодателни решения. За целта бих открил 26е, ал.1 от ЗАПСП като един от примерите за несполука в транспонирането на съответната разпоредба от вторичното право на ЕС. На тази основа в точка втора докторантът извежда предложения *de lege ferenda*, които са добре формулирани и обосновани и имат приносен характер. В следващия, четвърти раздел, докторантът е направил анализ на съдебна практика на Съда на ЕС по темата, а успоредно с него обширният преглед на литературата изразява както способността му да формулира и отстоява собственото си виждане, така и стремеж към изчерпателност и конструктивност. Анализът е групиран по такива проблемни теми, чието нееднакво разбиране и различно решаване е илюстрирано с конкретни казуси от различните държави - членки. Така групиран, тематичният анализ дава възможност за акцентиране върху тълкувателната практика на Съда на ЕС във връзка с дихотомията “създаване/получаване”, определението на термина „база данни”; “съществена инвестиция” и “съществена част” от база данни; “извличане”, “повторно използване”, “постоянно пренасяне” и “временно пренасяне”. Така например делото *Ryanair Ltd v PR Aviation BV*, Case C-30/14, ECLI:EU:C:2015:10 е послужило на докторанта за точен анализ на последиците, заложили в противоречието между “широката” дефиниция на база данни в чл.1, пар. 2 от Директива 97/9/ЕО и обстоятелството, че не всяка база данни, която попада в дефиницията, отговаря и на критериите за закрила с авторско и *sui generis* право.

Тенденциите в правната закрила на базите данни, обусловени от интеграционните процеси в рамките на ЕС и особено от развитието на технологиите, са във фокуса на последния раздел IV от трета глава. Докторантът е формулирал изследователски въпрос дали “базите данни с изкуствен интелект” могат да бъдат закрилян обект и му е отговорил. Прилагайки системния и интердисциплинарния подходи е защитил тезата си, че срещаният в правната литература израз “бази данни с изкуствен интелект” сам по себе си е неточен. Предвиждането като част от уменията на всеки добър изследовател е демонстрирано и в анализа на въздействието, което феноменът “големи данни” би могло да има върху изследвания предмет.

Систематизирайки изводите в изложението на дисертационния труд, заключението акцентира върху тезата, че базите данни представляват значително предизвикателство като обект на правно регулиране, наложило съществуващите режими на тяхната правна закрила.

3. Основни научни приноси от дисертационния труд

Изложеното ми дава основание да посоча, без претенции за изчерпателност, основните научни резултати и приноси от дисертационния труд:

Дисертационният труд е първото и засега единствено систематизирано, комплексно и задълбочено изследване на правната закрила на базите данни,

което запълва една празнота в литературата по правото на интелектуална собственост.

Детайлното изследване на базите данни като икономически и технически феномен, на развитието на концепциите за правната им закрила, както и историческият и сравнителен анализ на траекторията на нейното закрепване в правото на ЕС;

Комплексното изследване на авторското право и на правото на производителя на бази данни в относимите разпоредби в Закона за авторското право и сродните му права, съчетан с анализ и оценка на тяхното транспониране с оглед постигането на дължимия резултат;

Сравнително - правният анализ на уредбата по изследваната тема в различни държави членки, като Франция, Германия, Нидерландия, Италия, Чехия, Унгария, Словакия, Полша, Португалия показва широк кръгзор и познаване на темата в детайли;

Интердисциплинарният подход и познания, намерили израз в решаването на основните изследователски задачи, е в съответствие с последните тенденции на все по - засилващата се интеграция между различните научни области;

Съдържателен и изчерпателен анализ на съдебната практика на Съда на ЕС и направените на тази основа обобщения на проблемните понятия и спорните моменти;

Пълнокръвен анализ на правната доктрина по темата, основан на уменията за разпознаване на противоречията, за надграждане и развиване, както и аргументирана полемика с утвърдени разбирания;

Изследване на най-актуалните промени, произтичащи от новите директиви и регламенти в изследваната област;

Аргументирана оценка на слабостите в позитивната уредба и адекватни предложения за усъвършенстване на българското законодателството.

4. Критични бележки и препоръки

С оглед на възможностите за публикуване на труда като отделна монография, считам, че съдържанието му не би загубило, ако се изследва въпросът за съответствието на изследваната материя с Харта на основните права на Европейския съюз, както и с относими разпоредби от вторичното право на ЕС, например, от Директива (ЕС) 2019/1024 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 година относно отворените данни и повторното използване на информацията от общественния сектор, която определено има отношение към темата на дисертационния труд.

5. Заключение

В заключение застъпвам становището, че представеният за защита дисертационен труд на тема „Автоскоп правна закрила на базите данни“ е оригинално съчинение върху неразработвана досега в българската теория тематика с редица приноси с теоретично и практическо значение. Намирам, че той съответства на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на Правилника за организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научна степен и за заемане на академични длъжности в УНСС, поради което убедено предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Албена Петрова Добрева

образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6.
Право, научна специалност „Право на интелектуална собственост”.

Дата: 28 май 2025 г.

Член на журито: (п)

доц. д-р Росен Карадимов

**TO
THE SCIENTIFIC JURY,
approved by Order No 1367/02.05.2025 of the Deputy
Rector for NID of UNWE for awarding the scientific
and educational degree "Doctor" professional
direction: 3.6. Law - Intellectual Property Law**

OPINION

by Assoc. Prof. Dr. Rosen Karadimov, Associate Professor of Intellectual Property Law at the Faculty of Law of Sofia University "St. Kliment Ohridski", Member of the Scientific Jury for the Public Defense of the Dissertation Work of Albena Petrova Dobрева on the topic "Copyright Protection of Databases" for awarding the educational and scientific degree "Doctor" in the scientific specialty "Intellectual Property Law"

Esteemed Members of the Scientific Jury,

Pursuant to Order No. 1367 of 2 May 2025, issued by the Deputy Rector for NID of University of National and World Economy, regarding the appointment of the scientific jury, the initiation of the dissertation defence procedure, and the setting of a date for the public defence, I hereby present my opinion as an external member of the scientific jury for the public defence of the dissertation titled "Copyright Protection of Databases" – PhD student in full-time study at the Department of Private Law at the Faculty of Law of the University of National and World Economy in the scientific specialty "Intellectual Property Law", professional field 3.6 Law, with scientific supervisor Prof. Dr. Jivko Draganov.

1. Information about the PhD Candidate

Albena Dobрева graduated with a degree in Law in 1993 from the Faculty of Law at Sofia University "St. Kliment Ohridski" and is currently registered with the Sofia Bar Association. She has substantial practical experience, having practised as an attorney since the very beginning of her professional career. She was enrolled by Order No. 1177/21.04.2021 of the Rector of the UNWE as a doctoral student in full-time study in professional field 3.6. Law, scientific specialty "Intellectual Property Law", in the Department of "Private Law" at the Faculty of Law of the UNWE. During her studies in the doctoral program, Albena Dobрева successfully passed the exams provided for in the individual and curriculum plan and was certified with a positive attestation. She has participated in several prestigious academic conferences, including "30 Years of the Faculty of Law at UNWE – Successor to a Century-Long Tradition in the Development of Legal Science and Practice," as well as the 7th, 8th, and 9th International Scientific Conferences LIMEN – Leadership, Innovation, Management and Economics: Integrated Politics of Research in 2021, 2022, and 2023,

held in Graz, Austria, and Budapest, Hungary. She also took part in the 10th International Scientific Conference ERAZ 2024: Knowledge-Based Sustainable Development at the University Institute of Lisbon, Portugal, where UNWE is an institutional partner. She has five publications related to the topic of her dissertation, published in peer-reviewed conference proceedings and indexed in databases such as CEEOL, among others. One of her articles, published in *Facta Universitatis, Series: Law and Politics* of the University of Niš, Republic of Serbia, is indexed in several prestigious databases, including ERIH+, EBSCO, HeinOnline, Sherpa Romeo, and others. This attests to the relevance and academic quality of her research output. Albena Dobрева was officially withdrawn from the doctoral programme with the right to defend her dissertation, effective as of 1 April 2025, following an internal defence before the primary academic unit.

The documents submitted by the doctoral student certify that Albena Dobрева has fulfilled the minimum national requirements under Art. 2b of the ZRASRB for the acquisition of the educational and scientific degree "doctor", having collected 100 credits, which exceed the minimum required 80. The Dissertation Abstract faithfully reflects the scientific and applied scientific contributions in the dissertation. A declaration of originality is also attached.

2. General characteristics of the presented Dissertation Work

The dissertation is 246 standard pages long, including the literature used, which consists of a total of 124 sources, respectively in Bulgarian, Russian, English, French, German and Dutch. It contains a title page, table of contents, introduction, exposition, conclusion and bibliography. The exposition is structured in three chapters, with separate and titled sections and paragraphs with Roman and Arabic numerals. They follow in logical sequence and continuity, emphasizing the systematic and methodical arrangement applied by the author. The footnotes, significant in number - 883, impress with their diligence and striving for depth, completeness and precision. The topicality of the topic is predicated on the growing importance of databases in the modern economy, which is why they are the subject of intellectual property both in the law of the European Union and in the law of the Member States. The dissertation is the first monographic study of the legal protection of databases and fills a gap in our literature, determining its scientific novelty. The work demonstrates interdisciplinary knowledge, as the doctoral student has also applied his engineering knowledge of computer technologies for the comprehensive clarification of the topic.

The introduction presents the subject, goals and tasks of the dissertation, the international legal framework of databases as a relatively new object of legal protection in copyright law and the ongoing efforts to improve it.

In Chapter One, titled "The Emergence and Development of the Legal Protection of Databases: General Characteristics," the genesis of databases as an economic and technical phenomenon is examined - from antiquity to the present day - with the aim of identifying the prerequisites for the emergence of their legal protection. The review of legal protection helps to clarify the reasons why databases are protected under copyright law as collective works. The emancipation of databases into a new object of legal protection is revealed through an analysis of their technical nature, which allows them to accommodate an unlimited volume of data across various subject areas. The historical and comparative legal analysis of the emergence and development of database protection highlights the differing approaches taken by the continental and Anglo-Saxon legal traditions toward intellectual property rights in

compilations or collections of data, with varying emphasis on originality, creativity, and investment. The doctoral candidate has successfully demonstrated the dynamics of these two classical traditions through a detailed analysis of case law that significantly influenced the adoption of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases. Key cases include *Le Monde v. Microfor* (French Court of Cassation), *Van Dale v. Romme* (Dutch Supreme Court), and *Feist Publications, Inc.* (U.S. Supreme Court). The doctrine of “sweat of the brow,” which played an important role in the evolution of database protection, is clarified and illustrated through selected case studies. By tracing the legislative process leading to the adoption of Directive 96/9/EC, the research explains how and why the concept of a two-tiered protection regime for databases was introduced in EU law - reflected in the structure, subject matter, and objectives of the Directive - which was transposed into the national laws of Member States and has had influence beyond the EU.

The first section in the second chapter - “COPYRIGHT PROTECTION”, is dedicated to the legal definition of the term “database” within the meaning of Directive 96/9 on the legal protection of databases. A comprehensive analysis of all its fundamental characteristics has been made, namely: a collection of independent works, data or other materials, their arrangement in a systematic or methodical manner and their individual accessibility by electronic or other means. The leading importance of the functional criterion for defining the term database has been established. The conclusion that all conceptual characteristics are interconnected in such a way that each one presupposes the other and together are a *conditio sine qua non* for defining the database as a protected subject matter is substantiated by the doctrine and examples from the case law of the CJEU. Section II “Scope of copyright protection” clarifies the importance of originality in the selection or arrangement of the content of the database as the sole criterion for copyright protection. The issues of authorship, the exclusive rights of the author, and the limitations thereof are thoroughly clarified, along with the current amendments stemming from Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market, which also amends Directives 96/9/EC and 2001/29/EC. Databases under Bulgarian copyright law are the central focus of Section III. It is emphasised that, from its adoption by the 36th National Assembly on 29 June 1993, the Bulgarian Copyright and Related Rights Act (ZAPSP) has explicitly recognised databases as objects of copyright, and the significance of their systematic placement in Article 3(2), item 3 of the Act is duly examined. The analysis then explores deviations from the general regime of protection for literary works, prompted by the specific nature of databases and their relationship to the protected subject matter. Through the interpretative linkage of three related provisions of the ZAPSP - Article 3(2), item 3; Article 11; and §2, item 13 of the Supplementary Provisions - the specific characteristics of the database as an object of copyright protection and the conditions for the emergence of such protection are identified. The dissertation provides a thorough and structured explanation of key issues, including the scope of protection, the creation of subjective copyright, the holder of copyright, cases of co-authorship, the particularities when databases are created within the framework of employment or service relationships, the free use of databases, the commencement and duration of the copyright term, the inheritance of copyright, and its applicability to individuals. The content of copyright over databases, seen as a bundle of individual rights, is analysed through a comparative approach that explores both similarities and divergences with other categories of copyright-protected works. This enables a more comprehensive understanding of the subject and

demonstrates the candidate's strong command of copyright law as a whole. Certain shortcomings in the positive legal framework have been analysed, particularly in relation to the transposition of specific provisions, with Article 26z, paragraph 4, items 1 and 3 of the Bulgarian Copyright and Related Rights Act (ZAPSP) cited as examples. The conclusion that, with minor exceptions, the provisions of Directive 96/9/EC have been accurately transposed into Bulgarian legislation - both in substance and form- is fully supported. Finally, in the third point of this section, a *de lege ferenda* proposal is made, suggesting a new version of Article 14 of the ZAPSP. The aim is to overcome the discrepancies in the regulation of the copyright holder when rights arise in the context of employment or official legal relationships. This proposal is well-grounded in theory and justified from a practical standpoint. The analysis of the case law of the Court of Justice of the European Union is presented in a separate fourth section, mirroring the structure applied in Chapter Three. The doctoral candidate justifies this choice of approach by emphasising the need to briefly present the facts of each case and the conclusions of the Advocates General, to provide a retrospective overview of CJEU jurisprudence alongside the analysis of legal doctrine and case law, and to express their own position on the issues considered.

In Chapter Three, titled "Protection through the *sui generis* Right," the doctoral candidate argues that the *sui generis* right protecting database producers constitutes a distinct type of intellectual property right. Drawing on the general theoretical use of the term *sui generis*, Section I identifies the specific characteristics of this right as manifested in the scope of protection, the rights holder, the criteria for protection, and the content of the right. At the same time, the analysis of the legal attributes of the *sui generis* right allows the candidate to summarise why it belongs to the family of intellectual property rights, with their inherent features of exclusivity and principles such as the protection of proprietary interests, the differentiation of rights according to the modes of use, time-limited duration, the establishment of exceptions and exhaustion of rights, and the balancing of interests. Section II explores the scope of protection provided by the *sui generis* right. It discusses key issues including the criteria for investment protection, the identification of the producer as the right holder, the status of lawful users, and the acts of extraction and re-utilisation as intrinsic interactions with a database. The duration of protection is also examined, with the candidate offering an original proposal to address the issue of renewing the term of protection in cases of substantial modification of database content. The most recent developments affecting the scope of Directive 96/9/EC are also addressed, particularly those resulting from Regulation (EU) 2023/2854 of the European Parliament and of the Council of 13 December 2023 on harmonised rules for fair access to and use of data, amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive (EU) 2020/1828. Section III is entitled "Rights of Database Producers in Bulgarian Law." Following the systematic arrangement in the ZAPSP, the first subsection contains a comprehensive analysis of the scope of rights granted to database producers. This is accompanied by an evaluation of the compliance of the national provisions with Directive 96/9/EC and comparisons with the legal frameworks of other EU Member States such as France, Germany, the Netherlands, Sweden, Italy, the Czech Republic, Hungary, Slovakia, Poland, and Portugal, as well as with non-EU countries. The candidate skillfully applies specialised legal methods—comparative, formal-legal, and interpretative. They demonstrate critical thinking and an original perspective, particularly in critiquing certain legislative solutions considered flawed. For example, Article 26e(1) of the ZAPSP is highlighted as a case of unsuccessful transposition of EU secondary law.

Based on this analysis, the candidate presents *de lege ferenda* proposals in the second subsection, which are well-reasoned, clearly articulated, and contribute meaningfully to the field. In the following fourth section, the candidate analyses the case law of the Court of Justice of the European Union on the topic. Alongside this, an extensive literature review reflects both the ability to articulate and defend a personal position and a commitment to comprehensiveness and constructive academic engagement. The analysis is thematically organised around legal issues that are understood and resolved differently across jurisdictions. This structure enables the candidate to focus on interpretative trends in CJEU case law, particularly regarding the dichotomy between “creation” and “obtaining,” the definition of “database,” the concepts of “substantial investment” and “substantial part” of a database, and the terms “extraction,” “re-utilisation,” “permanent transfer,” and “temporary transfer.” For instance, the case *Ryanair Ltd v PR Aviation BV*, Case C-30/14, ECLI:EU:C:2015:10, is used by the candidate for a precise analysis of the consequences arising from the tension between the broad definition of a database under Article 1(2) of Directive 96/9/EC and the fact that not every database falling within that definition necessarily meets the criteria for protection under copyright or the *sui generis* right.

In Chapter Three, titled “Protection through the *sui generis* Right,” the doctoral candidate argues that the *sui generis* right protecting database producers constitutes a distinct type of intellectual property right. Drawing on the general theoretical use of the term *sui generis*, Section I identifies the specific characteristics of this right as manifested in the scope of protection, the rights holder, the criteria for protection, and the content of the right. At the same time, the analysis of the legal attributes of the *sui generis* right allows the candidate to summarise why it belongs to the family of intellectual property rights, with their inherent features of exclusivity and principles such as the protection of proprietary interests, the differentiation of rights according to the modes of use, time-limited duration, the establishment of exceptions and exhaustion of rights, and the balancing of interests.

Section II explores the scope of protection provided by the *sui generis* right. It discusses key issues including the criteria for investment protection, the identification of the producer as the right holder, the status of lawful users, and the acts of extraction and re-utilisation as intrinsic interactions with a database. The duration of protection is also examined, with the candidate offering an original proposal to address the issue of renewing the term of protection in cases of substantial modification of database content. The most recent developments affecting the scope of Directive 96/9/EC are also addressed, particularly those resulting from Regulation (EU) 2023/2854 of the European Parliament and of the Council of 13 December 2023 on harmonised rules for fair access to and use of data, amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive (EU) 2020/1828.

In Chapter Three, titled “Protection through the *sui generis* Right,” the doctoral candidate argues that the *sui generis* right protecting database producers constitutes a distinct type of intellectual property right. Drawing on the general theoretical use of the term *sui generis*, Section I identifies the specific characteristics of this right as manifested in the scope of protection, the rights holder, the criteria for protection, and the content of the right. At the same time, the analysis of the legal attributes of the *sui generis* right allows the candidate to summarise why it belongs to the family of intellectual property rights, with their inherent features of exclusivity and principles such as the protection of proprietary interests, the differentiation of rights according to the modes of use, time-limited duration, the establishment of

exceptions and exhaustion of rights, and the balancing of interests. Section II explores the scope of protection provided by the *sui generis* right. It discusses key issues including the criteria for investment protection, the identification of the producer as the right holder, the status of lawful users, and the acts of extraction and re-utilisation as intrinsic interactions with a database. The duration of protection is also examined, with the candidate offering an original proposal to address the issue of renewing the term of protection in cases of substantial modification of database content. The most recent developments affecting the scope of Directive 96/9/EC are also addressed, particularly those resulting from Regulation (EU) 2023/2854 of the European Parliament and of the Council of 13 December 2023 on harmonised rules for fair access to and use of data, amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive (EU) 2020/1828. Section III is entitled “Rights of Database Producers in Bulgarian Law.” Following the systematic arrangement in the ZAPSP, the first subsection contains a comprehensive analysis of the scope of rights granted to database producers. This is accompanied by an evaluation of the compliance of the national provisions with Directive 96/9/EC and comparisons with the legal frameworks of other EU Member States such as France, Germany, the Netherlands, Sweden, Italy, the Czech Republic, Hungary, Slovakia, Poland, and Portugal, as well as with non-EU countries. The candidate skillfully applies specialised legal methods - comparative, formal-legal, and interpretative. They demonstrate critical thinking and an original perspective, particularly in critiquing certain legislative solutions considered flawed. For example, Article 26e(1) of the ZAPSP is highlighted as a case of unsuccessful transposition of EU secondary law. Based on this analysis, the candidate presents *de lege ferenda* proposals in the second subsection, which are well-reasoned, clearly articulated, and contribute meaningfully to the field. In the following fourth section, the candidate analyses the case law of the Court of Justice of the European Union on the topic. Alongside this, an extensive literature review reflects both the ability to articulate and defend a personal position and a commitment to comprehensiveness and constructive academic engagement. The analysis is thematically organised around legal issues that are understood and resolved differently across jurisdictions. This structure enables the candidate to focus on interpretative trends in CJEU case law, particularly regarding the dichotomy between “creation” and “obtaining,” the definition of “database,” the concepts of “substantial investment” and “substantial part” of a database, and the terms “extraction,” “re-utilisation,” “permanent transfer,” and “temporary transfer.” For instance, the case *Ryanair Ltd v PR Aviation BV*, Case C-30/14, ECLI:EU:C:2015:10, is used by the candidate for a precise analysis of the consequences arising from the tension between the broad definition of a database under Article 1(2) of Directive 96/9/EC and the fact that not every database falling within that definition necessarily meets the criteria for protection under copyright or the *sui generis* right.

Trends in the legal protection of databases - shaped by integration processes within the EU and, in particular, by technological developments - are the focus of Section IV, the final part of Chapter Three. The doctoral candidate has formulated a research question as to whether “artificial intelligence databases” can be considered a protectable object of law, and has provided a reasoned answer. Applying both systematic and interdisciplinary approaches, the candidate defends the thesis that the term “artificial intelligence databases,” as encountered in legal literature, is in itself inaccurate.

The foresight expected of any capable researcher is demonstrated in the analysis of the potential impact that the phenomenon of “big data” may have on the

subject of the study. In systematising the conclusions throughout the dissertation, the final chapter emphasises the thesis that databases represent a significant challenge as an object of legal regulation - one that has necessitated the development of the current dual regime of legal protection.

3. Main Academic Contributions of the Dissertation

All of the above gives me sufficient reason to present - without claiming to be exhaustive – the key scientific results and contributions of the dissertation:

The dissertation represents the first and so far only systematic, comprehensive and in-depth study of the legal protection of databases in Bulgarian legal science. It fills a significant gap in the literature on intellectual property law.

The detailed examination of databases as economic and technical phenomena, the development of concepts related to their legal protection, and the historical and comparative law analysis of the trajectory of their recognition within the framework of EU law.

The comprehensive analysis of copyright and the sui generis right of database producers, reflected in the relevant provisions of the Bulgarian Copyright and Related Rights Act, combined with a critical assessment of their transposition in the light of the necessary legal results.

The comparative legal analysis of the relevant legal frameworks in several EU Member States – including France, Germany, the Netherlands, Italy, the Czech Republic, Hungary, Slovakia, Poland and Portugal – demonstrates a broad perspective and in-depth knowledge of the topic.

The interdisciplinary approach and demonstrated expertise in solving the main research tasks are in line with contemporary trends towards increasing integration between legal and technological disciplines.

A substantive and comprehensive analysis of the case law of the Court of Justice of the European Union, accompanied by well-founded conclusions regarding key legal concepts and contentious issues.

A robust and well-developed analysis of the legal doctrine on the subject, demonstrating the candidate's ability to identify contradictions, build upon existing theories, and engage in reasoned debate with established viewpoints.

An examination of the most recent developments stemming from newly adopted directives and regulations relevant to the area of research.

A well-argued assessment of the shortcomings in the current legal framework, accompanied by sound and practical proposals for the improvement of Bulgarian legislation.

4. Critical notes and recommendations

As for the potential of the dissertation to be published as a standalone monograph, I believe its content would be further enriched by the inclusion of an examination of the compatibility of the topic with the Charter of Fundamental Rights of the European Union, as well as with relevant provisions of EU secondary legislation—such as Directive (EU) 2019/1024 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on open data and the re-use of public sector information—which is clearly of relevance to the subject of the dissertation.

5. Conclusion

In conclusion, I take the position that the dissertation submitted for defence, entitled “Copyright Protection of Databases,” is an original scholarly work that makes a meaningful contribution to a subject not previously explored in Bulgarian legal theory. It contains a number of theoretical and practical contributions of significant value. I find that the dissertation meets the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for its Implementation, as well as the Regulations on the Organisation and Conduct of Competitions for the Acquisition of Academic Degrees and for Holding Academic Positions at UNWE. For these reasons, I confidently recommend that the esteemed academic jury award [Name] the educational and scientific degree of Doctor in the professional field 3.6. Law, scientific specialty Intellectual Property Law.

Date: 28 May 2025

Member of the Jury: (signature)

Assoc. Prof. Dr. Rosen Karadimov